

Спецпідрозділам не личать розборки

Заступник голови Комітету ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією Микола Джига вважає посадових осіб однозначно відповідальними за скоєні ними правопорушення

Розмову веде **Василь ЗОРЯ**

– Микола Івановичу, силові структури в сучасній Україні надзвичайно заполітизовані. Що в суспільстві заважає усунути цю вадку й провести деполітизацію правоохоронних органів?

– На моє глибоке переконання – ігнорування законів... На тлі цього два центри управління у виконавчій гілці влади – президентський і урядовий – відверто протидіють одне одному. Місцева влада також зіткнулася зі схожими проблемами у відносинах з держадміністраціями.

Ця модель діяла ще за радянських часів. Формально компартія вважалася громадською організацією, а насправді – узурпувала владу. Певні паралелі напрошуються і з секретаріатом глави держави.

На сьогодні секретаріат гаранта є зайвою годівницею, створеною чиновниками для себе. За цих умов будь-який його начальник звітти має можливість контролювати профільні структури, що стають фактично підлеглими йому, а це – прямий шлях до корупції. Держадміністрації надають перевагу вирішенню питань за зачиненими дверима кабінетів. Отже, це треба ліквідувати.

У системі місцевого самоврядування такого перекошу не повинно бути в принципі. Основні питання слід вирішувати на сесіях місцевих рад. Звітти громадяни дізнаватимуться, наскільки справедливо розв'язуються їхні проблеми – скажімо, щодо розподілу землі тощо.

А керувати областю має виконком на чолі з головою, який нестиме осо-

бисту відповідальність за організацію роботи. Якщо ми хочемо принципів змін у суспільстві, треба нарешті завершити політичну реформу в країні.

– Не боїтеся, що одного дня безкінечні політичні розборки переростуть у протистояння в самих силових структурах? Як цьому запобігти?

– Мені здається, що треба було б утворити щось на кшталт Координаційного комітету з питань корупції та організованої злочинності, який контролював роботу правоохоронних органів за часів президента Леоніда Кучми. Пригадаймо, як просто на засіданні комітету зі скандалом зняли з роботи начальника «Укрзалізниці», – за те, що він допустив у своєму відомстві розгул корупції. Скажу без перебільшення: тоді між МВС і СБУ було налагоджено відносно доброзичливі стосунки.

Такий орган був би дуже на часі, але його мав би контролювати Президент України. Натомість сьогодні гарант Конституції не має таких повноважень і може лише закликати силовиків «жити в злагоді».

Верховна Рада готова передати ці повноваження Генеральному прокуророві України, який зобов'язаний здійснювати нагляд за виконанням усіх законів.

Країною повинен керувати або президент, або парламент – через Кабмін. Нинішня ситуація в жодному разі не має бути законсервована.

– Ви професійно займаєтесь боротьбою з корупцією. Чи не здається вам інколи, що правоохоронні органи децю загальмували на цій діяльності?

– Верховна Рада ухвалила в першому читанні проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення організаційно-правових основ виявлення, попередження та припинення діяльності організованої злочинності та корупції». Цей законопроект взято за основу. Він, зокрема, передбачає існування кількох слідчих підрозділів. Однак, на мою думку, це не зовсім правомірно. Слідчі підрозділи мають бути підпорядковані одному слідчому управлінню – при МВС. До того ж, є спеціальний відділ, який обслуговує

ті самі справи, що й УБОЗ. Цей орган не належить до структури УБОЗу, він підконтрольний Головному слідчому управлінню МВС.

Насправді питання корупції в державі є таким масштабним, що вирішити його декількома, хай навіть ідеальними, нормативними актами неможливо. Ця проблема має політичний і соціальний характер. В Україні, на жаль, так і не спромоглися утворити спеціального органу, який займався б цим цілеспрямовано. Колись пробували створити Національне бюро розслідувань... Нині декілька служб предметно моніторять ситуацію, а визначеними профільними органами залишаються МВС і СБУ.

А втім, візьмімо нинішній УБОЗ, у ставленні до якого політикум не виявляє особливих симпатій. Це й зрозуміло, бо Управління зачіпає чимало посадових інтересів. Формально спеціалізована структура нараховує 5 тис. осіб. Для повноцінного ведення боротьби з

«Керувати областю має виконком на чолі з головою, який нестиме особисту відповідальність за організацію роботи»

організованою злочинністю, яка згідно з Кримінальним кодексом вважається вкрай небезпечним для суспільства явищем, це надто замала кількість людей. То чи співмірні цілі цієї боротьби з можливостями УБОЗу?

У цьому напрямі діє також Антикорупційне бюро, проте воно в нинішньому стані навряд чи відповідає поставленим завданням, а тому, поза сумнівом, потребує організаційної реструктуризації.

Як на мене, проблемою боротьби з корупцією повинні займатися, без перебільшення, всі державні інституції – кожне міністерство, НБУ, судові та правоохоронні органи. Тоді в суспільстві відчують справжній результат спільних зусиль.

– Чому так багато питань виникає з приводу узгоджень на кадрові посади в правоохоронних органах?

– Якщо згадати закон про боротьбу з організованою злочинністю і корупцією, то перше питання, що його ми

маємо чітко вирішувати, – добір кадрів. Тільки після призначення міністра й першого заступника міністра має вийти відповідна постанова від Кабміну.

Новим законом ми хочемо встановити для перших осіб термін служби в 5 років, щоб у разі ротації в уряді не змінювали міністра внутрішніх справ і щоб це було виключно прерогативою парламенту. Це не означатиме повної самостійності силового керівника – він підпорядкований за посадою міністрові і діє відповідно до закону. Отже, повторюю, повної самостійності тут не може бути за визначенням. Ми пропонували також, щоб і діяльність керівника СБУ була обмежена терміном у 5 років.

Досі, на жаль, призначення начальників обласних підрозділів УБОЗу не погоджують із Комітетом ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. Не виключаю, що цю відчутну прогалину допущено не випадково... Поки ми даємо згоду тільки на кандидатуру першого заступника міністра внутрішніх справ, який одночасно є керівником усієї вертикалі УБОЗу. І прокурорів, що наглядають за діяльністю спецпідрозділів в областях, теж призначають за згодою нашого комітету.

Що зміниться, якщо в законі буде враховано наші пропозиції стосовно погодження обласних керівних кадрів УБОЗу з комітетом? Насамперед, ми будемо захищені від ситуацій, коли начальник обласного управління УМВС може призначити своїм першим заступником з боротьби з корупцією, скажімо, кума. Окрім того, захистимо керівників спецпідрозділів від свавілля їхніх начальників УМВС. Не секрет, що на вищу міліцейську посаду в областях нерідко призначають людей, які мало тямлять в оперативній службі, натомість добре розуміються на політичній лояльності...

– Чи не бачите ви колізії ваших пропозицій з рішенням Конституційного суду щодо погодження з президентом керівників підрозділів військових формувань, того самого СБУ?

– Жодним чином. Навіщо погоджувати ці кандидатури з гарантом? За законом, глава держави має стосунок до

внутрішніх військ, але аж ніяк не до правоохоронних органів. А СБУ – орган виконавчої влади, підпорядкований, згідно з Конституцією України, урядові.

– Чимало галасу наробило недавнє звільнення першого заступника голови СБУ Тиберія Дурдинця. Коли можна очікувати на те, що внутрішні кадрові скандали в силовиків відійдуть у минуле?

– На жаль, ніхто не хоче замислитися над очевидними наслідками. Особа на відповідальній посаді першого заступника голови Служби є керівником, який підписує процесуальні документи, постанови про порушення кримінальних справ, а також затверджує постанови про заведення оперативнорозшукових справ. Якщо ці важливі документи видані нелегітимною особою, суд має повне право визнати їх нелегітимними.

Разом з чотирма своїми колегами – народними депутатами – я підписав заяву до суду про те, що з самого початку пан Дурдинець був призначений на посаду неправильно, з порушенням закону про боротьбу з організованою злочинністю і корупцією. Це сталося без погодження з профільним парламентським комітетом: людину призначили на цю посаду в СБУ указом президента.

Простіше було б провести затвердження в парламентському комітеті, і

нині майже гарантовано не виникало б жодних застережень. А так для відновлення законності народні депутати змушені були звернутися до суду, який у свою чергу визнав президентський указ неправомірним. Зрештою, генерал Дурдинець сам подав президентові заяву про звільнення.

– Якою є ваша думка з приводу зловживання статусом суддів, яскравим прикладом якого є ситуація з Ігорем Зваричем?

– Я є одним з авторів законопроекту про обмеження особистої недоторканності суддів. До чого ми повертаємо увагу суспільства? Не викли-

«Питання корупції в державі є таким масштабним, що вирішити його кількома, хай навіть ідеальними, нормативними актами неможливо»

кає жодних заперечень, що в процесі здійснення правосуддя в залі засідань суддя є недоторканою особою. Але... Настає момент, коли він знімає мантию, сідає за кермо (наприклад, у нетверезому стані), збиває людину на дорозі – і з погляду закону стає точнісінько таким самим правопорушником, як і пересічний громадянин. Або – традиційні хабарі для суддів є такими самими злочинами проти держави. Чи, скажімо, на Херсонщині стався випадок, коли суддя

прийшов з ножом до своєї сестри і хотів її вбити... Про яку недоторканність можна говорити в таких ситуаціях?!

У нас чимало випадків, коли звичайного громадянина за дрібний вчинок запроторюють за ґрати, а із суддею-злочинцем не знають, як поведистись. Я наполягаю на тому, аби кожен ніс відповідальність перед правосуддям за скоєні дії. І суддя, і народний депутат, і президент, і пересічний громадянин.

– І насамкінець. Миколо Івановичу, що ви порадили б депутатам і спеціальним підрозділам силових міністерств, якщо з різних причин в екстремальних ситуаціях вони опиняться по різні боки барикад?

– Непросте запитання, яке вже має певну історію в суспільстві... Але, поперше, я завжди категорично виступав проти участі спецпідрозділів у горезвісних «масках-шоу» (хоча таку іронічну назву сам дав їм свого часу). На моє переконання, військовим узагалі не личить брати участі в спецопераціях із супроводу слідчих дій, подібних до вилучення документів у «Нафтогазі». Будь-хто замислиться: невже спецпідрозділу немає більше чим займатись, окрім як брати штурмом «Нафтогаз»? Для стороннього спостерігача це – взагалі дикунство. Тож я вважаю, що для керівництва силових структур вдаватися до таких операцій неприпустимо.

По-друге, якщо вже трапилося протистояння, я не дозволив би нікому зривати маски з обличчій бійців спецпідрозділів. Навіть якщо до цього вдаються народні депутати. Адже вони не мають на це жодного права. Це нагадує приклад із недоторканністю судді, який порушує закон поза межами судової установи. У «Нафтогазі» парламентарії перебували зовсім не при виконанні службових обов'язків, тож і не мали права фізично втручатися в ситуацію.

І по-третє. Дивує інше: під час цієї спецоперації підрозділ «Альфа» зіткнувся з народними депутатами від БЮТ, однак це не завадило фракції БЮТ дещо згодом проголосувати у Верховній Раді за затвердження на посаді голови СБУ. Про яку принциповість багатьох політиків можна взагалі говорити?